
TOPOARE DE PIATRĂ DIN EPOCA BRONZULUI AFLATE ÎN COLECȚIILE MUZEULUI DE ISTORIE DIN ONEȘTI

de Ioan Vasiliu

În colecțiile Muzeului Municipal de Istorie Onești există câteva topoare confecționate din piatră – întregi sau fragmentare, provenite fie din cercetări sistematice, fie din donații sau descoperiri întâmplătoare și care, din punct de vedere cronologic, aparțin Epocii bronzului.

1. **Bogdănești**, descoperire întâmplătoare, inv. nr. 888.

Exemplar de mici dimensiuni, deosebit de bine lucrat dintr-o rocă de culoare neagră, foarte bine lustruită. Nu prezintă urme de întrebuințare. Ceafa, plan-convexă în secțiune, se termină cu o suprafață circulară, plană. Axul longitudinal este ușor convex spre exterior și concav către interior. Orificiul pentru fixarea cozii, plasat mai aproape de ceafă, de formă cilindrică, este foarte bine șlefuit în interior. Umerii sunt puternic reliefați în dreptul orificiului pentru fixarea cozii, în zona de maximă lățime a toporului. Pe fețele care se unesc formând tăișul, toporul are două muchii puternic rotunjite. Tăișul, ușor convex, este lătit spre ambele capete, mai mult către interior.

Dimensiuni: I = 88 mm, LA maximă = 40 mm, LA tăiș = 43 mm, GR maximă = 41 mm, D orificiului pentru coadă = 18 mm (pl. I/1).

Conform clasificării lui Al. Vulpe, toporul de la Bogdănești aparține categoriei B a topoarelor de luptă cu ceafă cilindrică, caracteristică perioadei mijlocii a Epocii bronzului¹, iar după tipologia întocmită de către E. Kaiser, exemplarelor de tip Suvorovskaja, varianta 2². Găsit în apropierea așezării din punctul *Todoscanu*, poate fi atribuit culturii Monteoru, având analogii, mai mult

¹ Al. Vulpe, *Depozitul de la Tușa și topoarele cu ceafa cilindrică*, în *SCIV*, 10, 2, 1959, p. 271.

² E. Kaiser, *Der Hort von Borodino. Kritische Anmerkungen zu einem berühmten bronzezeitlichen Schatzfund aus dem nordwestlichen Schwarzmeergebiet*, UPA, 44, Berlin, 1997, p. 105, pl. 25/2.

sau mai puțin apropiate, cu exemplarele provenite din descoperirile întâmplătoare făcute la Parava³, Soloneț și Cajvana⁴.

2. **Tg.Ocna - Tisești**, descoperire întâmplătoare, inv. nr. 889.

Din stațiunea getică de la Tisești⁵, din condiții stratigrafice incerte, provine un topor de luptă cu ceafa cilindrică, de dimensiuni mici, confecționat din rocă de culoare cenușiu-verzuie, dură și compactă, cu granulație mare. În secțiune, ceafa este plan-convexă, ea fiind terminată cu o suprafață circulară, puțin concavă. Orificiul pentru fixarea cozii, situat mai aproape de ceafă, de formă cilindrică, este bine șlefuit în interior. Umerii sunt puternic bombăți în zona de maximă lățime a piesei, în dreptul orificiului pentru fixarea cozii. Axul longitudinal este ușor convex la interior, mai accentuat către partea inferioară. Pe fețele care se unesc, formând tăișul, toporul are două muchii. Tăișul, cu evidente urme de utilizare, prezintă o ușoară convexitate.

Dimensiuni: I = 95 mm, LA maximă = 44 mm, LA tăiș = 34 mm, GR maximă = 41 mm, D orificiului pentru coadă = 16 mm (pl. I/2).

Ca și exemplarul de la Bogdănești, și cel de la Tg. Ocna - Tisești aparține categoriei B a topoarelor de luptă cu ceafă cilindrică, dar condițiile în care a fost descoperit nu ne permit o atribuire culturală certă.

3. **Onești - Malu**, descoperire întâmplătoare, inv. nr. 890.

Topor de luptă cu ceafa cilindrică de dimensiuni mari, executat din rocă de culoare neagră-cenușie, bine lustruită. Brațul către ceafă este mai scurt și are formă cilindrică. Ceafa, plan-convexă în secțiune, se termină cu o suprafață circulară, ușor concavă. Orificiul pentru fixarea cozii, plasat mai aproape de ceafă, de formă cilindrică, este bine șlefuit în interior. Axul longitudinal prezintă pe toată suprafața o ușoară convexitate, mai pronunțată către tăiș. Umerii sunt puternic reliefați în dreptul orificiului pentru fixarea cozii, în zona de maximă lățime a toporului. Tăișul, cu evidente urme de folosire, este concav și ușor lătit către vârf.

Dimensiuni: I = 156 mm, LA maximă = 51 mm, LA tăiș = 41 mm, GR maximă = 45 mm, D orificiului pentru coadă = 20 mm (pl. I/3).

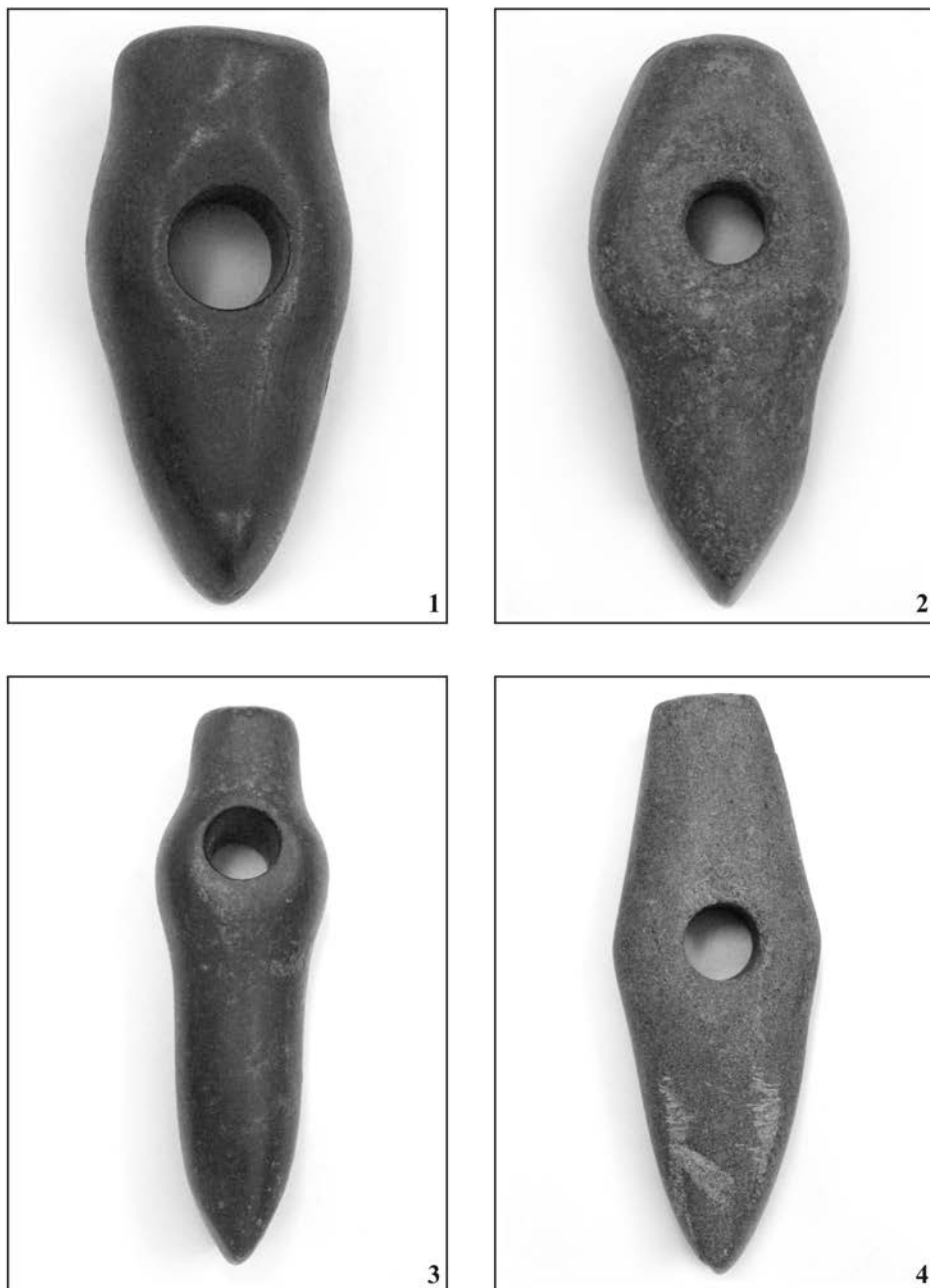
Tipul de topor având axul longitudinal curbat pe întreaga lungime, cu brațul către ceafă mai scurt și îngroșat, pronunțat în zona perforării, este documentat încă din Eneoliticul târziu, din cultura Coțofeni⁶.

³ S. Iacobescu, *Colecția de arheologie "Vasile Heișu" Răcăciuni*, în *Carpica*, XXIII, 1992, p. 289-290, fig. 15/3.

⁴ M. Andronic, *Evoluția habitatului uman în bazinul hidrografic Soloneț, din paleolitic până la sfârșitul secolului al XVIII-lea*, în *Suceava*, XXII-XXIII, 1995-1996, p. 37, 45, pl. IV/6; V/21.

⁵ A. Nițu, M. Zamoșteanu, *Sondajul în cetățuia getică de la Tisești*, în *MCA*, VI, 1959, p. 375-382.

⁶ P. Roman, *Cultura Coțofeni*, București, 1976, p. 17, pl. 9/6.

Pl. I. Topoare din piatră. 1. *Bogdănești-Todoscanu*; 2. *Tg. Ocna-Tisești*; 3. *Onești-Malu*; 4. *Onești – passim*

Pe baza altor materiale provenite din cercetările de suprafață – vârfuri de săgeată din silex, de formă triunghiulară având baza concavă⁷, topoare din piatră și fragmente ceramice⁸, piesa găsită întâmplător în punctul *Malu* de pe teritoriul municipiului Onești poate fi atribuită fazei I din evoluția etapei Ic3 a culturii Monteoru, având analogii cu exemplarele din descoperirile de la Găiceana⁹ și Blaja¹⁰.

4. **Onești**, descoperire întâmplătoare, inv. nr. 2.473.

Topor de luptă lucrat dintr-o rocă de culoare gri-verzuie, dură și compactă, cu granulație mare. Ceafa, cilindrică în secțiune, se termină cu o suprafață circulară, plată. Umerii sunt arcuiți și reliefați în dreptul orificiului pentru fixarea cozii, în zona de maximă lățime a piesei. Orificiul pentru fixarea cozii, cilindric, situat aproximativ central, este foarte bine șlefuit în interior. Axul longitudinal prezintă o ușoară curbură în partea inferioară. Pe fețele care se unesc formând tăișul, toporul are două muchii rotunjite. Tăișul, cu urme evidente de utilizare, este ușor convex, fiind lățit mai mult către interior.

Dimensiuni: I = 137 mm, LA maximă = 49 mm, LA tăiș = 43 mm, GR maximă = 23 mm, D orificiului pentru coadă = 20 mm (pl. I/4).

Topoarele de luptă cu ceafa cilindrică și orificiul pentru fixarea cozii plasat central, sunt destul de cunoscute în așa numita *cultură a topoarelor de luptă*¹¹ care include mai multe orizonturi culturale și se manifestă pe un larg spațiu european¹².

Destul de rar întâlnit în mediul cultural Yamnaya – exemplarul descoperit în mormântul nr. 8 din tumulul 16 de la Semenovka¹³ și toporul din inventarul mormântului nr. 4 din tumulul 4 de la Sărăteni¹⁴, cu analogii în descoperirea făcută în inventarul funerar al mormântului nr. 27 din necropola de la Coroteni¹⁵, precum și cu exemplarul găsit întâmplător la Rogojeni-Valea

⁷ C. Buzdugan, *Descoperiri arheologice în depresiunea Onești*, în *Carpica*, I, 1968, p. 103.

⁸ M. Florescu, *Contribuții la cunoașterea etapelor timpurii ale culturii Monteoru în Moldova*, în *ArhMold*, IV, 1966, p. 53, 72, fig. 5/1; 14/11.

⁹ V. Căpitanu, *Colecția "Alexandru Arapu"*, Găiceana, în *Carpica*, XXIII, 1992, p. 275, pl. II/8.

¹⁰ N. Iercoșan, *Două topoare de luptă din piatră șlefuită descoperite în județul Satu Mare*, în *StComSatu Mare*, 5-6, 1981-1982, p. 657-658, fig. 2/b.

¹¹ E. Tudor, *Un mormânt de la începutul epocii bronzului descoperit la Răcăciuni (jud. Bacău)*, în *SCIVA*, 24, 1973, 2, p. 287.

¹² Al. Häusler, *Die Gräber der ältere Ockergrabkultur zwischen Dnepr und Karpaten*, Berlin, 1976, pl. 12/15; 22/6; 44/20.

¹³ L.V. Subbotin, *Semenovskij mogil'nik eneolita - bronz*, în *Novye materialy po archeologii Severo-Zapadnogo Pričernomor'ja*, Kiev, 1985, p. 51, 70, fig. 2/2; 8/4.

¹⁴ O. Levițki, I. Manzura, T. Demcenko, *Necropola tumulară de la Sărăteni*, BiblThr, XVII, 1996, p. 48, 85, fig. 41/3.

¹⁵ V. Bobi, *Cercetări arheologice în necropola din epoca bronzului – cultura Monteoru Ic4 de la Coroteni-Vrancea*, în *Vrancea*, V-VIII, 1987, p. 21, fig. 10/5; 13/11.

Horincii¹⁶, cu rezervele de rigoare, toporul provenit din perimetrul municipiului Onești, poate fi atribuit Bronzului timpuriu, aspectului cultural Bogdănești.

5. **Oituz - Bâtca**, descoperire întâmplătoare, inv. nr. 1.723.

Din așezarea prefeudală de la Oituz¹⁷, provine, printre altele, și un topor de formă triunghiulară, cu laturile paralele și muchiile puternic rotunjite, executat din rocă de culoare gri-verzuie. Ceafa, cu secțiunea patrulateră, se termină cu o suprafață plată. Orificiul pentru fixarea cozii, cilindric, mare în raport cu dimensiunile piesei, plasat aproape de ceafă, este foarte bine șlefuit în interior. Axul longitudinal este drept. Muchiile care se unesc formând tăișul sunt puternic rotunjite.

Dimensiuni : I = 100 mm, LA maximă = 55 mm, GR maximă = 20 mm, D orificiului pentru coadă = 22 mm (pl. II/1).

6. **Bogdănești - Todoscanu**, săpătură sistematică, 1960, S III, □40, -0,70 m, inv. nr. 1.004.

Fragment din partea superioară a unui topor triunghiular confecționat dintr-o rocă gri-cenușie, dură, compactă, spart din vechime în dreptul orificiului pentru fixarea cozii. Ceafa, patrulateră în secțiune, se termină cu o suprafață plată. Axul longitudinal era drept. Orificiul pentru fixarea cozii, mic în raport cu dimensiunile piesei, cilindric, plasat aproape de ceafă, este bine șlefuit în interior.

Dimensiuni: I păstrată = 43 mm, LA maximă = 78 mm, GR maximă = 16 mm (pl. IV/2).

Apărut încă din Neolitic¹⁸, întâlnit în cultura Coțofeni, unde este încadrat fie în categoria topoarelor de tip *pană*¹⁹, fie în a celor de tip *amigdaloid*²⁰, acest tip de topor își menține existența pe întregul parcurs al Epocii bronzului.

Fragmentele ceramice și acul de bronz descoperite în așezarea prefeudală de la Bâtca²¹, precum și analogia aproape perfectă cu piesa găsită întâmplător la Adjud²², asigură atribuirea celor două topoare culturii Monteoru, faza Ic3.

¹⁶ I.T. Dragomir, *Descoperiri arheologice la Rogojeni, pe valea Horincii (jud. Galați)*, în *MCA*, IX, 1970, p. 506-507, fig. 1/5; 4/1; Idem, în *Danubius*, 16, 1996, p. 228, fig. 1/5; 4/1.

¹⁷ D.Gh. Teodor et alii, *Descoperirile arheologice de la Oituz (județul Bacău)*, în *Carpica*, II, 1969, p. 309-324.

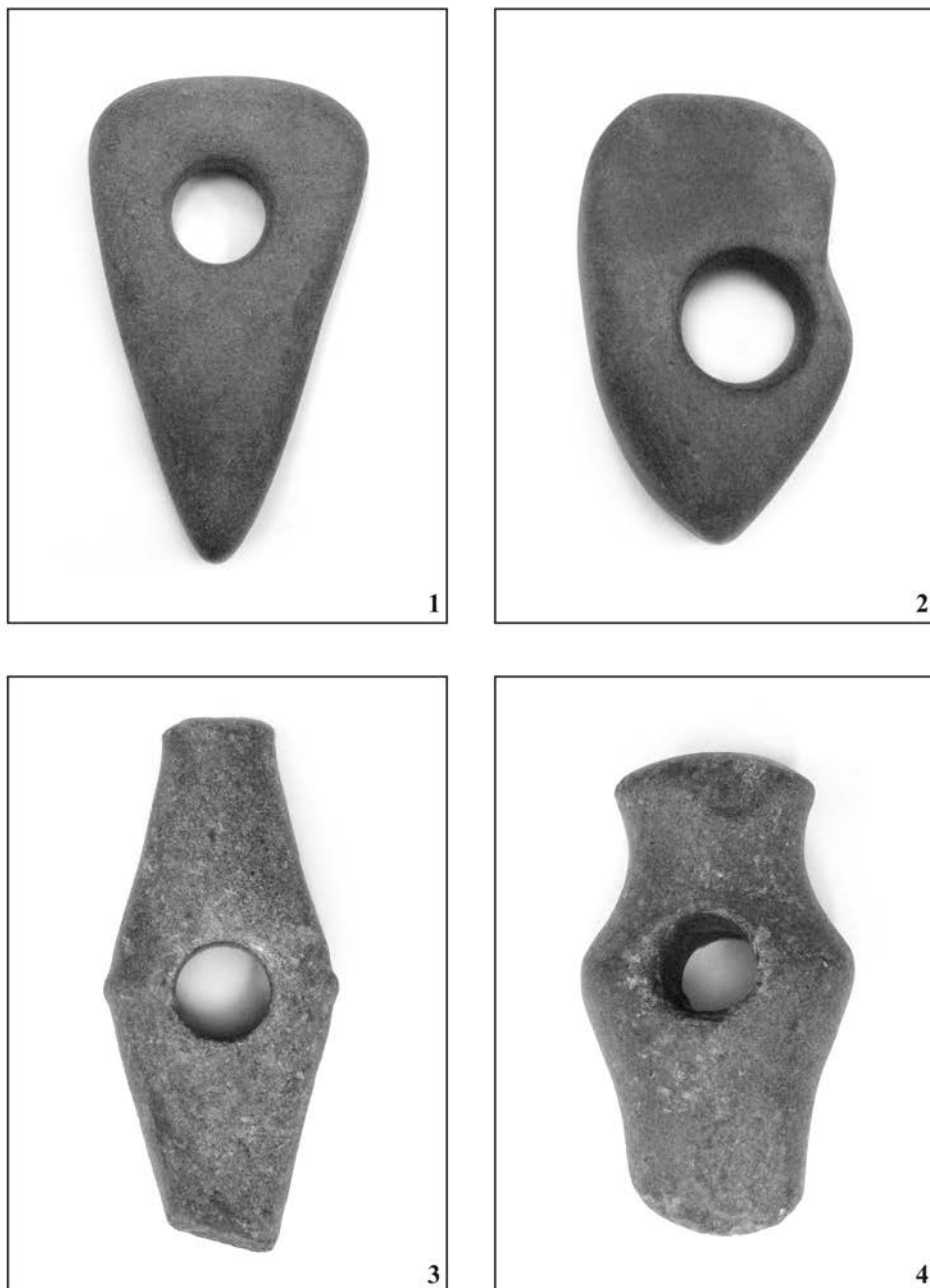
¹⁸ E. Comșa, *Date despre unele unelte de piatră șlefuită din epoca neolitică și din epoca bronzului de pe teritoriul României*, în *SCIV*, 23, 1972, 2, p. 258-259.

¹⁹ P. Roman, *op.cit.*, p. 17, pl. 9/4, 8.

²⁰ H. Ciugudean, *Eneoliticul final în Transilvania și Banat: Cultura Coțofeni*, BHAB, 26, Timișoara, 2000, p. 31, pl. 123/9; 124/8.

²¹ D.Gh. Teodor et alii, *op.cit.*, p. 322-323, fig. 10/5.

²² A. Paragină, I. Agache, *Noi descoperiri arheologice în zona de confluență a Trotușului cu Siretul*, în *Vrancea*, IV, 1981, p. 79, fig. 2/1; 5/1.

Pl. II. Topoare din piatră. 1. Oituz-*Bâtca*; 2. Onești-*Varnița*;
3. Buciumi – *passim*; 4. Onești – *passim*

7. **Onești - Varnița**, descoperire întâmplătoare, inv. nr. 2.443.

Piesă de mici dimensiuni, confecționată dintr-o rocă dură, compactă, de culoare maronie, nu prezintă urme evidente de utilizare. Are formă oarecum triunghiulară, cu una dintre laturi convexă, cealaltă fiind asimetrică. Ceafa este plată, rectangulară în secțiune, cu marginile rotunjite. Axul longitudinal este drept. Orificiul pentru fixarea cozii, care nu a fost plasat aproximativ central, mare în raport cu dimensiunile piesei, cilindric, este bine șlefuit în interior. Taișul este drept.

Dimensiuni : I = 83 mm, LA maximă = 48 mm, LA taiș = 23 mm, GR maximă = 31 mm, D orificiului pentru coadă = 26 mm (pl. II/2).

O piesă oarecum asemănătoare cu cea de la *Varnița* provine din colecția „Alexandru Arapu” de la Găiceana²³. Pe baza fragmentelor ceramice găsite ca urmare a cercetărilor de suprafață întreprinse în punctul *Varnița*, toporul poate fi atribuit Bronzului mijlociu, etapei I din evoluția fazei Ic3 a culturii Monteoru²⁴.

8. **Buciumi**, descoperire întâmplătoare, inv. nr. 2.311.

Topor de luptă cu ceafa cilindrică lucrat din rocă de culoare gri-verzuie, dură, compactă, cu granulație mare. În secțiune ceafa este circulară și terminată cu o suprafață ușor bombată. Orificiul pentru fixarea cozii, situat aproximativ la jumătatea toporului, de formă cilindrică, este foarte bine șlefuit în interior, la exterior fiind încadrat de două nervuri transversale, cu rol decorativ, obținute prin șlefuirea pietrei. Axul longitudinal este convex către exterior și concav la interior. Umerii sunt puternic reliefați în dreptul orificiului pentru fixarea cozii, în zona de maximă lățime a piesei.

Dimensiuni: I păstrată = 113 mm, LA maximă = 52 mm, GR maximă = 28 mm, D orificiului pentru coadă = 23 mm (pl. II/3).

9. **Bogdănești - Todoscanu**, săpătură sistematică, 1961, □11, -0,60 m, inv. nr. 909.

Din așezarea de la Bogdănești²⁵ provine un topor de luptă cu ceafa cilindrică lucrat din rocă de culoare verzui-cenușie cu pete albicioase, foarte bine lustruită, din care se păstrează doar partea superioară, ruptă din vechime în dreptul orificiului pentru fixarea cozii. Ceafa, circulară în secțiune se termină cu un buton semisferic. Axul longitudinal este concav pe interior și convex la exterior. Orificiul pentru fixarea cozii, plasat mai aproape de ceafă, cilindric, este bine șlefuit în interior, la exterior fiind încadrat de două nervuri transversale obținute prin șlefuirea pietrei și având rol decorativ.

²³ V. Căpitanu, *op.cit.*, p. 275, pl. II/5.

²⁴ M. Florescu, *op.cit.*, fig. 15/10; C. Buzdugan, *op.cit.*, p. 106.

²⁵ M. Florescu, C. Buzdugan, *Așezarea din epoca bronzului de la Bogdănești (jud. Bacău)*, în *ArhMold*, 7, 1972, p. 176.

Dimensiuni: I păstrată = 60 mm, LA maximă = 49 mm, GR maximă = 28 mm, D orificiului pentru coadă = 19 mm (pl. III/1).

10. **Bogdănești - Todoscanu**, săpătură sistematică, 1961, GR: 13, inv. nr. 910.

Exemplar din aceeași categorie cu cel precedent, lucrat din rocă de culoare cenușie, bine lustruită, din care se păstrează doar partea superioară, de la jumătatea orificiului pentru fixarea cozii²⁶. Ceafa, circulară în secțiune, se termină cu o suprafață ușor bombată. Axul longitudinal este concav pe interior și convex la exterior. Orificiul pentru fixarea cozii, plasat mai aproape de ceafă, cilindric, este foarte bine șlefuit în interior, la exterior fiind încadrat, cu rol decorativ, de două nervuri transversale obținute prin șlefuirea pietrei.

Dimensiuni: I păstrată = 72 mm, LA maximă = 49 mm, GR maximă = 32 mm (pl. III/2).

Lipsa părților inferioare îngreunează stabilirea exactă a analogiilor, piese relativ apropiate ca formă provenind din descoperirile făcute în zona istro-pontică la Bădila²⁷ și într-un punct necunoscut din nordul Dobrogei²⁸, precum și la Medgidia²⁹.

Ținând cont de analogii și de contextul arheologic în care au fost descoperite, topoarele de la Buciumi și Bogdănești pot fi atribuite etapei I din evoluția fazei Ic2 a culturii Monteoru.

11. **Onești**, descoperire întâmplătoare, inv. nr. 2.116.

De pe teritoriul municipiului Onești, cu locul descoperirii necunoscut, provine un topor de luptă cu ceafa cilindrică, confecționat din rocă de culoare cenușiu-verzuie, dură, cu granulație mare. Ceafa, puțin evazată în partea superioară, plan-convexă în secțiune, se termină cu o suprafață bombată, diferențiată vizibil de corp. Orificiul pentru fixarea cozii, situat mai aproape de ceafă, de formă cilindrică, este bine șlefuit în interior. Umerii sunt puternic reliefați în zona de maximă lățime a piesei, căpătând forma unor emisfere semicirculare. Axul longitudinal este convex la exterior și concav pe interior.

Dimensiuni: I păstrată = 100 mm, LA maximă = 58 mm, GR maximă = 28 mm, D orificiului pentru coadă = 35 mm (pl. II/4).

Stabilirea analogiilor este îngreunată de lipsa tăișului și a unei părți din jumătatea inferioară a toporului. Exceptând nervurile longitudinale, piesa de la

²⁶ *Ibidem*, p. 176, fig. 41/2.

²⁷ I. Vasiliu, *Topoare de piatră din epoca bronzului aflate în colecțiile Muzeului de Arheologie din Tulcea*, în *Peuce*, 12, 1996, p. 9, Pl. I/1; III/1.

²⁸ *Ibidem*, p. 9, pl. I/4; III/4.

²⁹ P. Hașotti, *Topoare de piatră din epoca bronzului aflate în colecțiile Muzeului de Istorie Națională și Arheologie Constanța, în Istros*, 4, 1985, p. 10, fig. 7.

Onești își găsește similitudini aproape perfecte atât cu toporul descoperit în inventarul mormântului de la Răcăciuni³⁰, paralelizat cu cel mai timpuriu orizont Glina³¹, cât și cu cele găsite întâmplător pe teritoriile orașelor Adjud³² și Făgăraș³³, o piesă oarecum asemănătoare provenind de la Budacul de Sus³⁴.

Topoare, mai mult sau mai puțin apropiate ca formă cu cel de la Onești sunt cunoscute din descoperirile de la Rogojeni-Loitrea³⁵, Ruginești³⁶, din inventarul funerar al mormântului nr. 17 din necropola monteoreană de la Poiana³⁷, precum și pe teritoriul municipiului Botoșani³⁸.

Ținând cont de formă și de analogii, cu rezervele de rigoare, exemplarul găsit întâmplător la Onești poate fi atribuit Bronzului mijlociu, culturii Monteoru.

În continuare prezentăm câteva piese din categoria topoarelor de luptă cu ceafă cilindrică, rezultate din săpăturile arheologice sistematice întreprinse în așezarea aparținând culturii Monteoru, de la Bogdănești-*Todoscanu*.

12. **Bogdănești - Todoscanu**, săpătură sistematică, 1961, GR: 14, inv. nr. 996.

Topor fragmentar confecționat din rocă de culoare cenușie, cu pete alburii, bine lustruită. Spart din vechime în dreptul orificiului pentru fixarea cozii. Brațul către ceafă este scurt și are formă cilindrică. Ceafa, circulară în secțiune, se termină cu o suprafață plană, cu evidente urme de folosire. Umerii sunt frânți și puternic reliefați în zona de maximă lățime a piesei. Orificiul pentru fixarea cozii, plasat mai aproape de ceafă, cilindric, este foarte bine șlefuit în interior. Axul longitudinal este drept.

Dimensiuni: I păstrată = 47 mm, LA maximă = 37 mm, GR maximă = 33 mm (pl. III/4).

³⁰ E. Tudor, *op.cit.*, p. 285-287, fig. 2/2; 3/2.

³¹ P. Roman, *Procesul de constituire a noilor grupe etno-culturale de la începutul epocii bronzului*, în *Carpica*, 14, 1982, p. 45; Idem, *Perioada timpurie a epocii bronzului pe teritoriul României*, în *SCIVA*, 37, 1, 1986, p.49, 51.

³² A. Paragină, I. Agache, *op.cit.*, p. 79-80, fig. 1/2; 2/3.

³³ M. Irimia, *Un topor cu ceafă cilindrică de la Făgăraș (jud. Sibiu)*, în *Pontica*, 11, 1978, p. 223, fig. 1; 2.

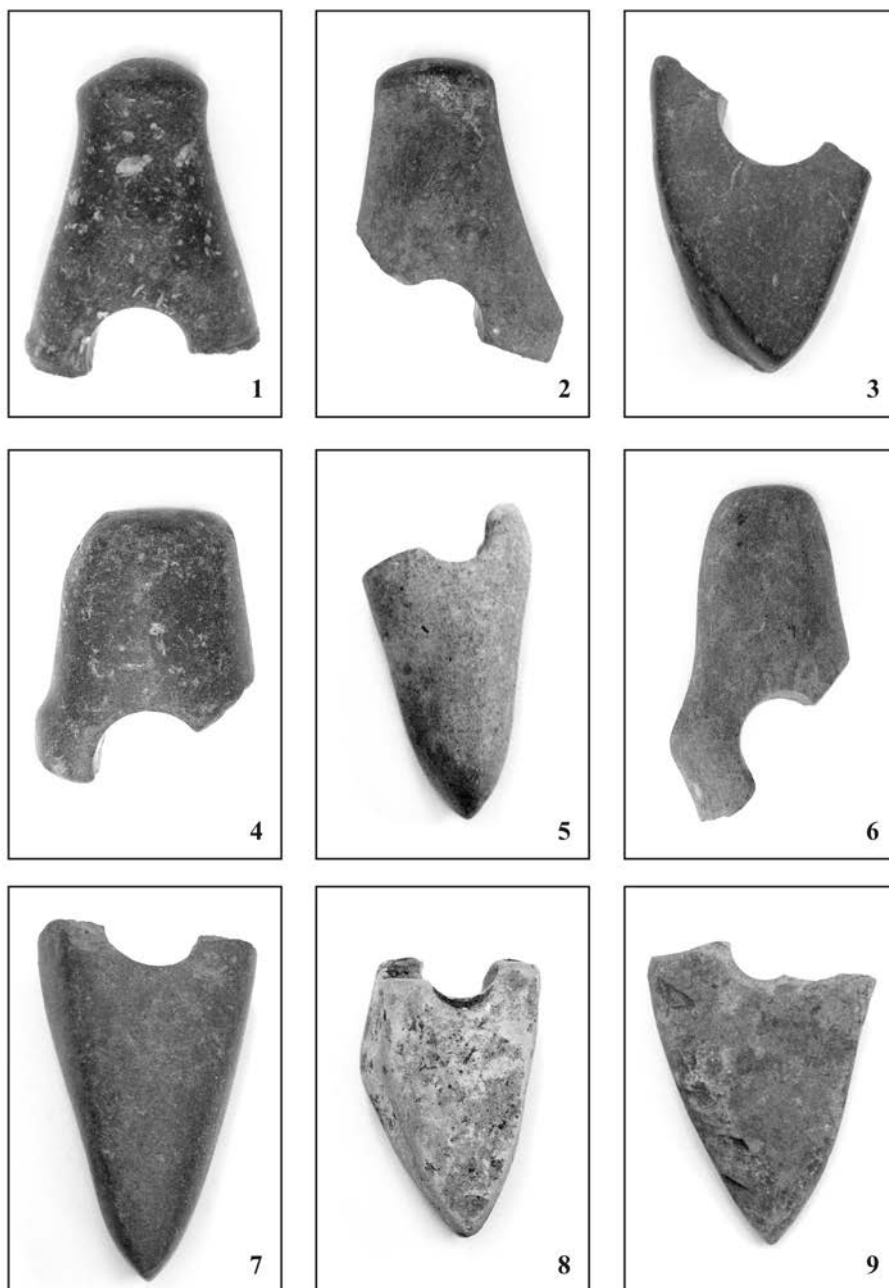
³⁴ E. Tudor, *op.cit.*, p. 287, nota 9.

³⁵ M. Petrescu-Dîmbovița, *Archäologische Forschungsreise im Bezirk Covurlui (Untere Moldau)*, în *Dacia*, 7-8, (1937-1940), 1941, p. 439, fig. 7/8.

³⁶ E. Dunăreanu-Vulpe, *Les restes préhistoriques de Ruginești*, în *Dacia*, 7-8 (1937-1940), 1941, p. 116-117, fig. 14.

³⁷ Eadem, *La nécropole de l'âge du bronze de Poiana*, în *Dacia*, 5-6, (1935-1936) 1938, p. 161, fig. 10/1.

³⁸ Al. Păunescu, P. Șadurschi, *Repertoriul arheologic al României (județul Botoșani)*, în *Hierasus*, 9, 1994, p. 27, fig. 11.

Pl. III. Topoare din piatră. Bogdănești

13. **Bogdănești - Todoscanu**, săpătură sistematică, 1960, S VIII a, □28, -0,70 m, inv. nr. 997.

Fragmentar, lucrat din rocă moale de culoare gri-cenușie. Rupt din vechime din dreptul orificiului pentru fixarea cozii. Umerii sunt arcuiți și reliefați în zona de maximă lățime a toporului, în dreptul orificiului pentru fixarea cozii. Axul longitudinal prezintă o ușoară curbura către tăiș. Orificiul pentru fixarea cozii, de formă cilindrică, bine șlefuit în interior, este plasat mai aproape de tăiș. Acesta, ușor convex, mai puțin ascuțit, prezintă știrbituri din vechime.

Dimensiuni: I păstrată = 55 mm, LA maximă = 28 mm, GR maximă = 28 mm, L tăiș = 29 mm (pl. III/5).

Ținând cont de contextul arheologic în care au fost descoperite, cele două topoare pot fi atribuite fazei Ic3, etapa I, din evoluția culturii Monteoru.

14. **Bogdănești - Todoscanu**, săpătură sistematică, 1960, S II b, □8, -0,20 m, inv. nr. 995.

Topor fragmentar, confecționat din rocă de culoare cenușiu-verzuie, bine lustruită. Spart din vechime în dreptul orificiului pentru fixarea cozii de formă circulară, plasat mai aproape de tăiș, foarte bine șlefuit în interior. La partea inferioară, toporul are secțiune plan-convexă, laturile arcuite fiind dispuse pe fețele ce se unesc formând tăișul. Axul longitudinal este drept. Tăișul drept, bine ascuțit, prezintă știrbituri din vechime.

Dimensiuni: I păstrată = 73 mm, LA maximă = 47 mm, LA tăiș = 37 mm, GR maximă = 37 mm (pl. III/3).

15. **Bogdănești - Todoscanu**, săpătură sistematică, 1960, S II, □2, -0,40 m, inv. nr. 998.

Fragment din jumătatea superioară a unui topor executat din rocă de culoare cenușie, cu pete alburii, bine lustruită, rupt din vechime din dreptul orificiului pentru fixarea cozii. Brațul către ceafă este scurt și are formă cilindrică. Ceafa, circulară în secțiune, se termină cu o suprafață plană, cu evidente urme de folosire. Umerii sunt frânți și puternic reliefați în zona de maximă lățime a piesei. Orificiul pentru fixarea cozii, plasat mai aproape de ceafă, cilindric, este foarte bine șlefuit în interior. Axul longitudinal este drept.

Dimensiuni: I păstrată = 62 mm, LA maximă = 30 mm, GR maximă = 29 mm (pl. III/6).

16. **Bogdănești - Todoscanu**, săpătură sistematică, 1960, S IV b, □8, - 0,20 m, inv. nr. 999.

Topor fragmentar lucrat din rocă de culoare cenușiu-maronie, bine lustruită, spart din vechime de la jumătatea orificiului pentru fixarea cozii de formă cilindrică, foarte bine șlefuit în interior. La partea inferioară, toporul are secțiune plan-convexă, laturile arcuite fiind dispuse pe fețele ce se unesc formând tăișul. Axul longitudinal este drept. Tăișul drept, foarte bine ascuțit, prezintă știrbituri din vechime.

Dimensiuni: I păstrată = 78 mm, LA maximă = 47 mm, LA tăiș = 37 mm, GR maximă = 37 mm (pl. III/7).

17. **Bogdănești - Todoscanu**³⁹, săpătură sistematică, 1959, S II, - 0,20 m, inv. nr. 1.001.

Fragmentar, confecționat din rocă moale, de culoare alb-gălbuie. Se păstrează doar partea inferioară, ruptă din vechime de la jumătatea orificiului pentru fixarea cozii, de formă cilindrică, foarte bine șlefuit în interior. Una dintre laturi este dreaptă, cealaltă frântă. La partea inferioară, toporul are secțiune plan-convexă, laturile arcuite fiind dispuse pe fețele ce se unesc formând tăișul. Axul longitudinal este drept. Tăișul drept, bine ascuțit, prezintă știrbituri din vechime.

Dimensiuni: I păstrată = 58 mm, LA maximă = 34 mm, LA tăiș = 34 mm, GR maximă = 32 mm (pl. III/8).

18. **Bogdănești-Todoscanu**, săpătură sistematică, 1960, S VIII a, □30, - 0,15 m, inv. nr. 1.002.

Fragment din partea inferioară a unui topor lucrat din gresie de culoare brun-cenușie, spart din vechime de la baza orificiului pentru fixarea cozii, de formă cilindrică, executat puțin lateral, bine șlefuit în interior. La partea inferioară, toporul are secțiune plan-convexă, laturile arcuite fiind dispuse pe fețele ce se unesc formând tăișul. Axul longitudinal este drept. Tăișul drept prezintă știrbituri din vechime.

Dimensiuni: I păstrată = 58 mm, LA maximă = 34 mm, LA tăiș = 34 mm, GR maximă = 32 mm (pl. III/9).

19. **Bogdănești - Todoscanu**, săpătură sistematică, 1961, S II, □6, - 0,25 m, inv. nr. 1.003.

Topor de mici dimensiuni, fragmentar, executat din gresie de culoare brun-cenușie, rupt din vechime de la jumătatea orificiului pentru fixarea cozii. Umerii sunt

³⁹ M. Florescu, C. Buzdugan, *op.cit.*, p. 176, fig. 41/3.

arcuiți și reliefați în zona de maximă lățime a piesei, în dreptul orificiului pentru fixarea cozii, de formă cilindrică, plasat aproximativ central și foarte bine șlefuit în interior. La partea inferioară, toporul are secțiune plan-convexă, laturile arcuite fiind dispuse pe fețele ce se unesc formând tăișul. Axul longitudinal este drept. Tăișul drept, bine ascuțit, nu prezintă urme evidente de utilizare.

Dimensiuni: I păstrată = 78 mm, LA maximă = 48 mm, LA tăiș = 20 mm, GR maximă = 21 mm (pl. IV/1).

20. **Bogdănești-Todoscanu**, săpătură sistematică, 1960, □4, - 0,5 m, inv. nr. 1.005.

Fragment de topor de mici dimensiuni, lucrat din rocă de culoare cenușiu-verzuie cu pete albicioase, foarte bine lustruită, spart din vechime de la baza orificiului pentru fixarea cozii, de formă cilindrică, plasat mai aproape de tăiș, foarte bine șlefuit în interior. La partea inferioară, toporul are secțiune plan-convexă, laturile arcuite fiind dispuse pe fețele ce se unesc formând tăișul. Axul longitudinal este drept. Tăișul, ușor convex, bine ascuțit, prezintă urme evidente de utilizare.

Dimensiuni : I păstrată = 50 mm, LA maximă = 36 mm, LA tăiș = 34 mm, GR maximă = 32 mm (pl. IV/3).

21. **Bogdănești - Todoscanu**, săpătură sistematică, 1959, S II, □88, - 0,40 m, inv. nr. 1.006.

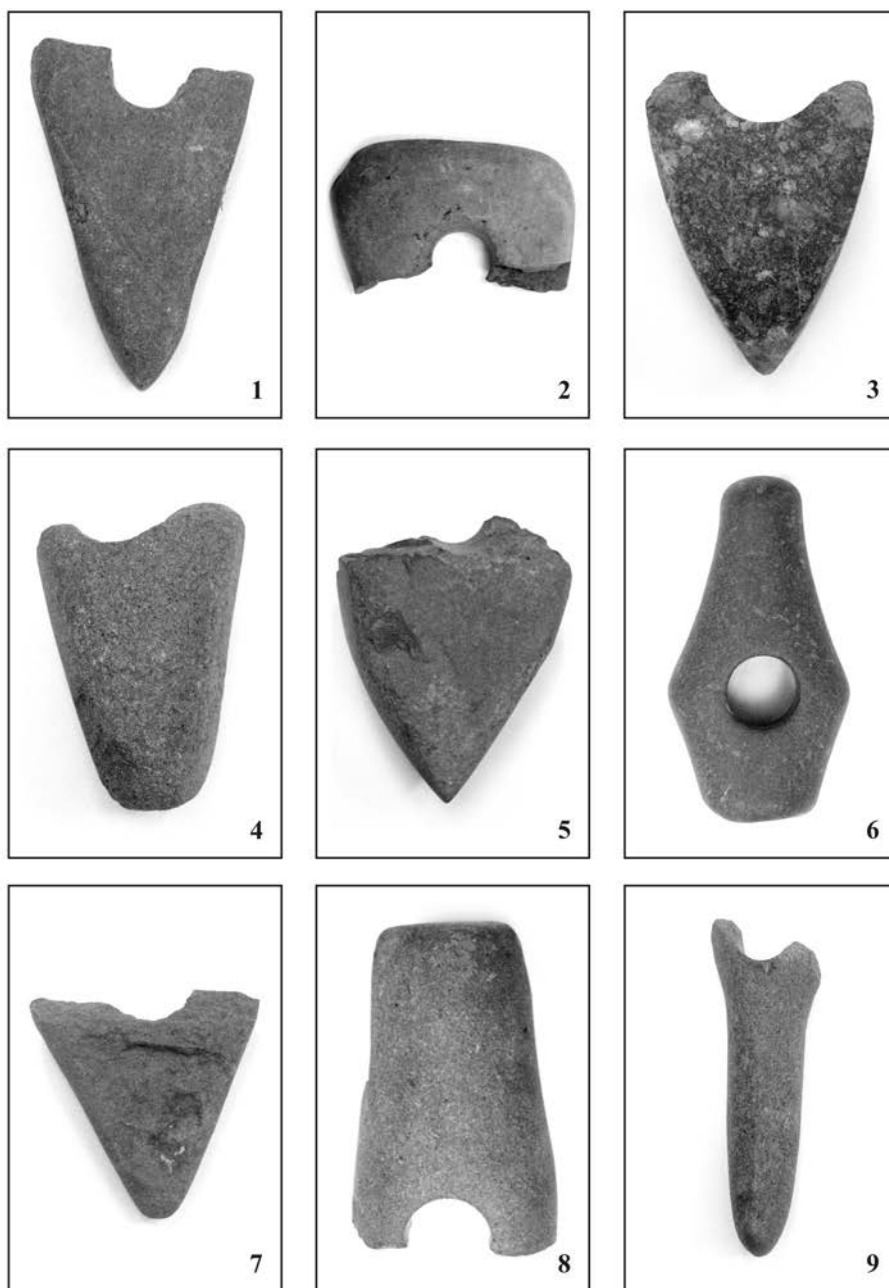
Fragment din partea inferioară a unui topor, confecționat din rocă de culoare cenușie bine lustruită. Se păstrează doar jumătatea inferioară ruptă din vechime de la baza orificiului pentru fixarea cozii, de formă cilindrică, plasat mai aproape de tăiș, bine șlefuit în interior. Pe fețele care se unesc formând tăișul, toporul are două muchii. Tăișul drept este neascuțit.

Dimensiuni : I păstrată = 67 mm, LA maximă = 45 mm, LA tăiș = 38 mm, GR maximă = 42 mm (pl. IV/5).

22. **Bogdănești - Todoscanu**, săpătură sistematică, 1961, S II, □12, - 0,50 m, inv. nr. 1.008.

Fragment din partea inferioară a unui topor masiv, lucrat din rocă de culoare gri-cenușie nu prea bine lustruită. Se păstrează partea inferioară, spartă din vechime de la baza orificiului pentru fixarea cozii, de formă cilindrică, plasat către tăiș, și bine șlefuit în interior. Pe fețele care se unesc formând tăișul, toporul are două muchii. Tăișul drept, foarte bine ascuțit, nu prezintă urme evidente de utilizare.

Dimensiuni: I păstrată = 75 mm, LA maximă = 63 mm, LA tăiș = 40 mm, GR maximă = 50 mm (pl. IV/4).

Pl. IV. Topoare din piatră. 1- 5. Bogdănești; 6. Borzești-*Combinatul chimic*;
7. Gura Văii-*Poiana Mirăușă*; 8. Buciumi - *passim*; 9. Onești - *passim*.

Din punct de vedere tipologic, topoarele de luptă cu ceafă cilindrică din așezarea de la Bogdănești pot fi incluse în varianta A, cu profil longitudinal drept⁴⁰, iar în privința încadrării culturale, ținând cont de contextele arheologice în care au fost descoperite, pot fi atribuite culturii Monteoru, faza Ic2 din evoluția sa.

23. **Borzești - Combinatul Chimic**, descoperire întâmplătoare, inv. nr. 908.

Topor de luptă fragmentar, confecționat din rocă de culoare neagră-cenușie cu pete albicioase, destul de bine lustruită. Brațul către ceafă are formă cilindrică. Ceafa, plan-convexă în secțiune, se termină cu o suprafață ușor concavă. Orificiul pentru fixarea cozii, de formă cilindrică, plasat probabil central, este bine șlefuit în interior. Umerii sunt puternic reliefați și arcuiți în dreptul orificiului pentru fixarea cozii, în zona de maximă lățime a piesei. Axul longitudinal este convex la exterior și concav pe interior.

Dimensiuni: I păstrată = 95 mm, LA maximă = 52 mm, GR maximă = 32 mm (pl. IV/6).

Pe baza altor descoperiri făcute întâmplător în perimetrul Combinatului Chimic Borzești⁴¹, toporul poate fi atribuit culturii Monteoru.

24. **Gura Văii - Poiana Mirăuță**, 1963, S I, □20, - 0,40 m, inv. nr. 2.203.

Fragment din partea inferioară a unui topor de luptă cu ceafa cilindrică, de mici dimensiuni, în curs de execuție, lucrat din rocă de culoare vineție, rupt de la jumătatea orificiului pentru fixarea cozii, de formă cilindrică, plasat mai aproape de tăiș, bine șlefuit în interior, este executat parțial. Pe fețele care se unesc formând tăișul, toporul are două muchii. Tăișul drept este neascuțit.

Dimensiuni: I păstrată = 40 mm, LA maximă = 38 mm, LA tăiș = 11 mm, GR maximă = 17 mm (pl. IV/7).

Din sondajul efectuat în anul 1963 la Gura Văii-Poiana Mirăuță provin, atât fragmente ceramice, cât și alte artefacte ce asigură atribuirea toporului culturii Monteoru, faza Ic3⁴².

25. **Buciumi**, descoperire întâmplătoare, inv. nr. 2.312.

Fragment din partea superioară a unui topor aparținând aceleiași categorii ca și cele precedente, executat din rocă de culoare verzuie, dură, compactă, bine lustruită, spart din vechime de la jumătatea orificiului pentru fixarea cozii. Brațul către ceafă are formă cilindrică. Ceafa, plan-convexă în secțiune, se termină cu o suprafață plană, cu evidente urme de utilizare. Orificiul pentru fixarea cozii, de formă cilindrică, plasat mai aproape de ceafă,

⁴⁰ Al. Vulpe, *op.cit.*, p. 271.

⁴¹ C. Buzdugan, *op.cit.*, p. 106-107, fig. 2/10.

⁴² *Ibidem*, p. 107, fig. 3; M. Florescu, *op.cit.*, p. 53, fig. 5/3.

este bine șlefuit în interior. Axul longitudinal este ușor convex către exterior și concav la interior.

Dimensiuni: I păstrată = 58 mm, LA maximă = 38 mm, GR maximă = 27 mm (pl. IV/8).

Având bune analogii cu exemplarul găsit la Gura Văii-Poiana Mirăuță⁴³, toporul de la Buciumi poate fi și el atribuit fazei Ic3 din evoluția culturii Monteoru.

26. *Onești*, descoperire întâmplătoare, inv. nr. 2.763.

Fragment din partea inferioară a unui topor de luptă cu ceafă cilindrică, de mari dimensiuni, confecționat din rocă de culoare verzuie, dură, compactă, oarecum lustruită, rupt din vechime în dreptul orificiului pentru fixarea cozii, de formă cilindrică, bine șlefuit în interior. Umerii sunt puternic reliefați în dreptul orificiului pentru fixarea cozii, în zona de maximă lățime a piesei. Brațul către tăiș este străbătut, pe cele patru fețe, cu rol decorativ, de nervuri longitudinale în relief, obținute prin șlefuirea pietrei. Tăișul, nu prea bine ascuțit, este lățit spre ambele capete, mai mult către interior, și ușor curbat.

Dimensiuni: I păstrată = 109 mm, LA maximă = 36 mm, LA tăiș = 30 mm, GR maximă = 25 mm (pl. IV/8).

Absența părții superioare a toporului face dificilă stabilirea analogiilor. Cele mai plauzibile apropieri le găsim cu unul dintre topoarele din tezaurul de la Borodino⁴⁴, precum și în mediul culturii Mnogovalikovaja, cu exemplarul de tip Borodino descoperit în orașul Balabino⁴⁵.

Luând în considerație apropierile de mai sus, cu rezervele de rigoare, toporul găsit întâmplător la Onești, poate fi încadrat în Bronzul mijlociu și atribuit culturii Monteoru.

X

Topoarele de luptă cu ceafă cilindrică, confecționate din piatră, categorie de arme bine definită din punct de vedere funcțional, tipologic și cronologic⁴⁶, răspândită pe teritorii întinse⁴⁷, apărută în perioada de tranziție de

⁴³ M. Florescu, *op.cit.*, p. 53, fig. 5/3.

⁴⁴ E. Kaiser, *op.cit.*, p. 16, pl. II/2.

⁴⁵ A.L. Antonov, *Axe of Borodinskiy type from the burial of culture of Mnogovalikovaya pottery near Balabino village*, în *Problems of Studying of Catacomb cultural – historic community (CCHC) and cultural-historic community of Mnogovalikovaya pottery culture (CHCMPC)*, Zaporojie, 1998, p. 105, 107, fig. 1/3.

⁴⁶ E. Comșa, *op.cit.*, p. 260, fig. 14.

⁴⁷ E. Tudor, *op.cit.*, p. 287, nota 11; M. Irimia, *op.cit.*, p. 223-224, nota 3.

la Eneolitic la Epoca bronzului și reprezentând modelul pentru topoarele de aramă⁴⁸, se menține, paralel cu acestea, până la sfârșitul epocii bronzului⁴⁹.

Lipsa unor contexte arheologice clare, pentru o mare parte dintre piese, nu ne-a permis avansarea unor concluzii amănunțite, ci doar prezentarea sumară de noi date privind răspândirea și circulația unor tipuri de arme din piatră din depresiunea Onești.

STONE AXES OF BRONZE AGE IN THE COLLECTIONS OF THE HISTORY MUSEUM OF ONEȘTI

Abstract

In this paper the author deals with some whole or fragmentary stone axes from the collections of the Municipal History Museum of Onești, acquired by donation, acquisition or fortuitously discovered.

The lack of the clear archaeological context for the greatest part of these pieces does not allow the author to infer detailed conclusions. Our intention is only to present new data about the spreading and the circulation of certain types of polished stone weapons during the Bronze Age from the Onești depression.

LIST OF ILLUSTRATIONS

- Pl. I.** Stone axes. 1. Bogdănești-*Todoscanu*; 2. Tg.Ocna-*Tisești*; 3. Onești-*Malu*; 4. Onești – *passim*
Pl. II. Stone axes. 1. Oituz-*Bâtca*; 2. Onești-Varnița; 3. Buciumi – *passim*; 4. Onești – *passim*
Pl. III. Stone axes. Bogdănești
Pl. IV. Stone axes. 1- 5. Bogdănești; 6. Borzești-*Combinatul chimic*; 7. Gura Văii-*Poiana Mirăuță*; 8. Buciumi - *passim*; 9. Onești - *passim*.

⁴⁸ D. Berciu, *Topoarele de cupru cu două brațe opuse. Tipologie și origină*, în *Apulum*, 1, 1942, p.39-71; Al. Vulpe, *op.cit.*, p. 265-266; Idem, *Începuturile metalurgiei aramei în spațiul carpato – dunărean*, în *SCIV*, 24, 1973, 2, p. 217-237; E. Comșa, *op.cit.*, p. 260; M. Irimia, *op.cit.*, p. 224.

⁴⁹ Al. Vulpe, *op.cit.*, p. 270-271; E. Comșa, *op.cit.*, p. 260.

